

VEGYESEK.

*Az erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya
1889. év febr. hó 10-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.*

Jelen voltak elnök és titkáron kívül 20 szakosztályi tag.

I. Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitja meg :

Tisztelt közgyűlés!

A mély gyász közepette, mely boldogult Rezső trónörökös O Fensége halálával az egész országot érte, mai tanácskozásunkat megelőzőleg indítványozom:

Fejezze ki a t. közgyűlés az országos gyászban való részvételét föllállással, s vétessék jegyzőkönyvre, hogy az erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya, mint tudományos testület is, mélyen fájlalja és érzi a nagy veszteséget, mely Rezső trónörökösnek — mint a tudomány és irodalom őszinte barátjának, nagylelkű Pártfogójának, de mint a természettudomány avatott Művelőjének is — elhunyna által, a hazával a tudományt is érte, s hogy a Fenséges elhunynak nagy emléket hódolatteljes kegyelettel megőrizi.

Tisztelt közgyűlés!

Az elmúlt évvel szakosztályunk két-két évig tartó hetedik cyklusába lépett, a melyre ügyrendünk értelmében, a természettudományi szakból választott az elnök, az orvosi szakból a titkár. Tisztelt tagtársaim bizalma csekélységemet tüntette ki az elnöki tiszttel, s én köszönettel fogadtam a kitüntetést. Föladatom könnyű volt, szakosztályunk működésére nézve az irány határozottan ki van jelölve, az út meg van törve, tisztársaim s munkatársaim ügybuzgalma nem lankadott, a tagtársak és a közönség érdeklődése nem apadt, s így kitartva és serényen munkálkodva tovább kellett haladnunk a megszokott úton, hogy föladatunkat a hely és körülményekhez képest teljesítsük. Hogy mennyire sikerült ez az elmúlt évben, arról a titkári jelentés fog számot adni.

Egyet azonban mégis ki kell emelnem szakosztályunk megszokott működése köréből, s ez az idegen nyelven szerkesztett „Revue“ melléklése értesítőnk-höz, melyet 1887-ben kezdtünk volt meg, s a mult évben nagyobb terjedelemben folytattunk.

Szakosztályunk ezen újításával azt akarta elérni, hogy a külföld tudományos szakkörei is tudomást vehessenek működéséről; s hogy azoknak érdekfö-

dését már is felkölti, bizonyítja folyton növekvő száma a külföldi tudományos társulatoknak, melyek szakosztályunkkal csereviszonyba léptek. Választmányunk rám bízta ezen csereviszonyok további fejlesztését is; a titkári jelentés után lesz szerencsém erre nézve jelentést tenni.

Ha szakosztályunk a múlt évben is kielégítő sikerrel felelt meg feladatának, azt egyrészt ama buzgó tagtársaknak köszönjük, kik szellemi munkájokkal közre működtek, más részt anyaegyletünknek, mely a működéshez szükséges anyagi erőt megadta. Fogadják ezért hálás köszönetem nyilvánítását, s engedjék, hogy becses támogatásukat jövőre is kikérjem.

Szívesen üdvözölve a megjelent tagtársakat, szakosztályunk évi közgyűlését megnyitom. Az ülésről felveendő jegyzőkönyv hitelesítésére felkérve Dr. Maizner János és Szenkovits Márton tagtárs urakat.

A közgyűlés elnök indítványára Rezső trónörökös O Fensége halála fölötti meghatottságának felállással ad kifejezést, s jegyzőkönyvre veszi, hogy az erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya, mint tudományos társulat is, mélyen érzi és fájjalja azt a nagy veszteséget, mely Rezső trónörökösnek — mint a tudomány és irodalom őszinte barátjának s nagylelkű Pártfogójának, de mint a természettudomány avatott Művelőjének is — elhunytával a hazával a tudományt is érte, s hogy a Fenséges halott emlékét hódolatteljes kegyelettel megőrizi.

Ezután elnök felhívja a szakosztály titkárát Dr. Belky János tnr-t, jelentése előterjesztésére.

II. A titkár jelentését a következőkben terjeszti elő:

Tisztelt közgyűlés!

Társulatunk, mint az erdélyi Múzeum-Egylet szakosztálya, ezen minőségben működésének lustrumát zárta, melynek utolsó éve az 1888-ik év, első sorban a veszteségek nagy száma által van jellegezve, ez magyarázza meg, hogy jelentésemet a szokásosak menetével ellentétben a veszteségek felsorolásával kezdem.

Hazánk kir. Vallás- és közoktatásügyi Miniszterének Trefort Ágostomnak, az orvos-természettudományok hathatós gyámolítójának, már csak emléke él általában és különösen azok szívében, a kik alkotásait ismerik, és elévülhetetlen érdemei iránt hála és kegyelet érzelmeivel adóznak.

Résztvétellel osztozunk anyaegyletünk ama fájdmában, mely azt Mósel Antal bányatanácsos, az erd. Muz.-Egylet egyik alelnökének elhalálózásával érte.

Elhunyt Dr. Balog Kálmán, a budapesti egyetem orv. karának tanára, társulatunknak fennállása óta buzgó tagja, kiben a fölvilágosodott szellem és fáradhatatlan munkaerő versenyeztek az orv. és természettudományi ismeretek terjesztésére és művelésére.

Helybeli tagjaink közül elhunyt Dr. Ossikowszky József tnr., szakosztályunk munkás tagja, kit a halál a férfi kor derekán ragadt ki körünkéből; to-

vábbá Dr. Nagy József megyei főorvost, kinek hamvai fölött alig záródott be még a sír, mely a legjobb emberek s a leghumánusabb orvosok egyikét fogadta magába.

Végül vidéki tagok közül elhunyt Dr. Szász István a sepsi-szt.-györgyi polgári iskola igazgatója. Legyen áldott emlékü!

A lefolyt évvel már a második évre tekinthetünk vissza, mint olyanra, melyben az értesítő közleményei bő kivonatban német nyelven is közzé tétettek. mi által egyfelől izoláltságunkból kilépve, szakosztályunk működését a külföldi szakkörök is megismerhetik, és másfelől a csereviszony útján a külföldi tudományos intézetek és társulatok kiadványait is meghagyjuk, mely eredmény méltatásán át lehetetlen meg nem emlékezni, úgy anyaegetletünknek ide vonatkozó fokozott anyagi támogatásáról, valamint t. elnökünk tapintatos fíradozásáról, ki ezen csereviszonyt kivételben initiálta, s ma is legszebb eredménynyel vezeti.

Társulatunk mult évi kitartó munkásságának eredményét a következőkben van szerencsém a t. közgyűlés elé terjeszteni:

Az évi rendes közgyűlésen kívül tartatott 3 választmányi ülés, 5 orvosi és 6 természettudományi szakülés és 3 népszerű tudományos előadás.

A választmányi ülésen a következő fontosabb ügyek intézettek el: A nyomdai szerződés az Ormós czéggel egy évre megújított; határozatott, hogy az Értesítő nagyobb szövegénél a szerkesztő tiszteletdíjat kapjon ivenként 8 ft; továbbá az orvosi szak szerkesztősége a titkárra bízott.

Az orvosi szakülésen előadást tartottak, illetőleg eseteket bemutattak a következő tagtársak:

1. Dr. Kovács Sándor tnrsegéd. Az orvosi közreműködést igénylő bűnügyek statistikája. Előadja Dr. Belky János tnr.
2. Dr. Genersich Antal tnr. Vesezületett eltérések a hasnyál mirigyben.
3. Dr. Hints Elek tnr. Adatok a nervus access. Willisii boncztanához.
4. Békésy Géza, mint vendég. Adatok a szividegek boncztanához.
5. Dr. Maizner János tnr. A magy. gyógyszerkönyv 2-ik kiad.-nak ismertetése 2 szakül.
6. Dr. Klug Nándor tnr. Megemlékezés olaszországi útamról.
7. Dr. Engel Gábor m. tnr. Fibroma üteri műtét esete.
" " " A méh hüv. részének csonkítása gyógytani czélból.
8. Dr. Brandt József tnr. A plasticai műtétekről.
9. Dr. Géber Ede tnr. Torokbántalom ritkább esete.
10. Dr. Belky János tnr. Készítmény bemutatás.
Tehát összesen 10 szerző 12 tárgyról.

A természettudományi szakülésen előadást tartottak:

1. Dr. Farkas Gyula. A chemiai és elektromos energiai vonatkozásról; két közlemény.
" " A matematikai hőelmélet II. föltételének általánoságáról.
" " A thermodynamica II. föltétele alkalmazásáról.

2. Dr. Istvánffy Gyula. Az Ulothrix zonatan végzett algeologiai tanulmány eredménye.
 - " " " A gombák eltartásáról. Gyűjtemények számára való készítéséről.
 3. Téglás Gábor. Újabb kő- és bronzkori leletek az erdélyi medencze területéről.
 4. Dr. Koch Antal. 1887. évi földtani fölvételeink eredménye. — Ásványtani közlemények Erdélyből: *a)* A n.-almási hyperthen tart. angitandesit előfordulási viszonyairól; *b)* A Sabal major, Ung. sp. megtartott f. palma maradványai, bemutatása.
 5. Demeter Károly. „További adatok hazánk moh-florájához“ című dolgot bemutatja Parády Kálmán.
 6. Dr. Martin Lajos. A madár-repülés általános elmélete.
 7. Dr. Fabinyi Rudolf. *a)* Molec. sulp. az old. megszilárdításának törvénye alapján. *b)* Az oldó pont depressiója a szénv. 2-ös combinatiójánál. — A báctoroki mészke v. összetét. — A molec. súlyok meghatározására szolgáló Ramuth-féle methodusokról.
 8. Schwab Frigyes. „A Geminorum csillag fényvált.“ értekezet, bemutatja Dr. Pfeifer Péter.
 9. Nemes Felix. *a)* Csetraj hegység területén Czereczel mellett orupt. kőzetek közt előforduló tályog faunája. *b)* A korodi rétegek kövületei.
 10. Gáspár János. Állati szervezetekben képződött kövek összetételei.
 11. Benkő Gábor. Jelentés a mult év nyarán az erdélyi Muzeum-Egylet megbízásából tett ásvány gyűjtemény czéljából tett kirándulások eredményéről.
 12. Mártonffy Lajos. Három érdekes kopoltyúlábú rák a szamosújvári faunából. Bemutatja Dr. Entz Géza tnr.
 13. Dr. Entz Géza. Az apus cancriformis kopoltyúiban élő Nychtotherusról s két más elődi ázalék állatról.
Bemutatja a Schwab Frigyes által felfedezett carabus marginalis egy példányát.
 14. Volmányi Frigyes. „Az elektromotoros erők mérésének egyszerű módja“ című dolgozatát bemutatja Dr. Farkas Gyula.
 15. Szokol Pálnak Dr. König Gyula „Bevezetés a matematikai rendszerekbe“ című munkáját bemutatja Dr. Farkas Gyula.
- Összesen 15 szerző 26 tárgyról.

A három népszerű estélyen előadást tartottak:

Dr. Martin Lajos. „A repülésről.“

Dr. Farkas Gyula. A természet felfogásának újabb módjáról.

Hermann Ottó. Madár élet az éjféli naptáján.

Ezen népszerű előadásokat a művelt nagy közönség ez évben is a meg-

szokott érdeklődéssel látogatta. A felsorolt előadások nagyrészt Értesítőnkben megjelentek; az Értesítő terjedelme a múlt évben $36\frac{1}{2}$ ívet tett ki, 9 táblával.

Értesítőnk egy-egy bekötött példánya a múlt évben is megküldetett Nagys. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak, és végre nagy házánkfiának Kossuth Lajosnak.

Ajándékba kapták az Értesítőt: A helyi tud. egyetemi könyvtár. A helyi tud. egy. köri könyvtár. A helyi orv. tan. hallg. segély-egylete. A helyi tanárj. segély egylete. A budapesti m. kir. tud. egyet. könyvt. A budapesti egyet. orvoskari tanártestület könyvt. A budapesti kir. orvos-egyesület. A budapesti egyet. orv.-tan. hallgatók segélyző és önképző egylete.

Ismertetés végett megküldetett a következő lapoknak: Kolozsvár, Ellenzék, Erd. Híradó, Pesti Napló, Nemzet, Egyetértés, Pester Lloyd, Vasárnapi Ujság.

Szakosztályunk tagjainak száma az 1888-ik évben 256; ezek közül helybeli 129, vidéki 127; az 1887-iki létszámhoz képest tehát a szaporulat 2. A múlt évi tagok sorából az év folyamán elhalt 5; helyb. 3, vidéki 2; kilépett 13, helyi 4, vid. 9. Az év folyamán belépett tagok száma 20, helyi 14, vidéki 6.

Az új tagok névjegyzéke következő: Helybeliek: Frankkis István trnj., Békési Sándor trnj., Dr. Nyiredi Jenő trnj., Dr. Groiz Béla orv., Prihoda Gyula tanrj., Bendes Jenő trnj., Heinrich Gyula főlövészmeister, Dr. Szentpéteri Bálint műtő-növendék, László László bankhiv., Végh Lajos távir., Hangai Octáv trnj., Bodnár Lajos gymn. tan., Dr. Osváth Gerő trns., Ádám Endre egyet. gyakornok.

Vidékiek: Dr. Hajek Nándor járás orv., Dr. Felszegi János megyei főorv., Junker Ágoston gymn. tan., Gregus János bányaigazgató, Ruzitska József állatorvos, Bodola László, gymn. tan.

A tagok névjegyzékének összeállítását mellékelten van szerencsém bemutatni.

Végül számot kell adnom társulatunk bevételeinek és kiadásainak mérlegéről.

Az Erdélyi Muzeum-Egylet pénztárnoka által összeállított és a titkári hivatalból részletezett számadás a következő:

I. Bevétel.

Pénztármaradék-áthozatal 1887-ről	3	frt	$71\frac{1}{2}$	kr
Az Erd. Muzeum-Egylettől általán 1888-ra 2000	2000	"	—	"
Értesítők eladásából	9	"	50	"
Herbich művének eladásából	15	"	96	"
Takarékpénztári kamat	19	"	15	"
Postadíj-visszatérítés	8	"	17	"
Tagdíjból	575	"	—	"

Összesen: 2631 frt $49\frac{1}{2}$ kr.

II. Kiadás.

Nyomdai költség	1089	frt	71	kr
Szerzői és szerkesztői tiszt. díj	950	"	25	"
Titkárságdíj tiszt. díja	100	"	—	"
Szolgák jutalmazása	70	"	39	"
Iroda és postaköltség	76	"	97	"
Összesen:	2287	frt	32	kr.

Pénztármaradék az 1888-ik év végén 344 frt 17¹/₂ kr. Ehez járul még Dr. Markusowszky Lajos örökítő tagnak takarékpénztárilag külön kezelt 35 frt örökítő tagsági díja, ennek kamataival együtt.

Ezekben voltam bátor szakosztályunk mult évi szellemi munkásságának és ügykezelésének képét nyújtani, azon ohajtással zárva be jelentésem, hogy társulatunk a haladás eddig jónak bizonyult útján maradva évről-évre izmosodjék.

A gyűlés az elnöki megnyitót, valamint a titkári jelentést helyeslőleg tudomásul veszi.

3. A pénztárvizsgáló bizottság tagjai: Dr. Entz Géza, Dr. Belky János, Dr. Primics György nevében Primics György olvasta föl a következő jelentést:

Tisztelt közgyűlés!

Választmányunk megbizásából f. évi febr. hó 1-én d. u. 3 órakor a muzeum-egyleti pénztáros, T. Móricz István urnál megjelenvén, az orvos-természet-tudományi szakosztály bevételeit és kiadásait számba vettük, mely alkalommal a bevételi és kiadási tételeket a fölmutatott okmányokkal pontonként összehasonlítva nagy örömmel tapasztaltuk, hogy szakosztályunk pénzügyei a legnagyobb rendben és elismerésre méltó pontossággal kezeltetnek, mit a t. közgyűlés méltányló figyelmébe ajánlani bátrak vagyunk.

A pénztár állása 1888-ik év végén a következő maradt:

Bevétel volt 1888. évben	2631	frt	49 ¹ / ₂	kr.
Kiadás	2287	"	32	"
Pénztári maradék, mely áthozatott 1889. évre	344	frt	17 ¹ / ₂	kr.

Ezek után maradunk a t. közgyűlésnek, Kolozsvártt, 1889. febr. 3-án, alázatos szolgálói

Dr. Belky János. Dr. Entz Géza. Dr. Primics György.

4. Jelentés a csereviszony fejlődéséről a mult évben.

Tisztelt közgyűlés!

1887-ik évben indítottat meg a külföldi tudományos társulatokkal való csereviszony, melynek célja: egyrészt kiadványaink terjesztésével tudományos

működésünket minél szélesebb körben ismertetni, másrészt anya-egyletünk könyvtárát természettudományi és orvosi társulatok kiadványaival gyarapítani, s ily módon a szakosztály tagjainak módot nyújtani, hogy a külföld ez irányú szakműködésével megismerkedhessék. A mult közgyűlésen már 8 hazai és 47 külföldi társulatot volt szerencsém elősorolni, melyekkel a csereviszonyt megnyitottuk, vagy megkötöttük, s a melyek legnagyobb része kiadványait meg is küldte nekünk cserébe az Értesítőért. A mult évben tovább fejlesztettük a csereviszonyt és ide mellékelte idei kimutatásomban a tavalyihoz képest 6 hazai és 13 külföldi társulat a szaporulat, vagyis összevéve már 14 hazai és 60 külföldi társulatnak küldjük cserébe Értesítőnket és kapjuk a kiadványait.

A cserében beérkezett kiadványokat 1887. év 1888. végén beszolgáltattam az Erdélyi Múzeum könyvtárába, sajnos azonban, hogy ott a természettudományi társulatok folyóiratairól külön kimutatás vagy szakcatalogus még most sincsen és így nehéz megtudni, hogy ezen szak-folyóiratokból mi van tulajdonkép az erdélyi Múzeum könyvtárában.

Ezen nagyon érezhető hiány vezetett engem arra, hogy idei összeállításomban ne csak a csereviszonyos társulat nevét közöljem, hanem kiadványainak címét és évfolyamát is, melyek tudtommal az erdélyi Múzeum-egylet könyvtárában megvannak.

Kitűnik ezen kimutatásból az is, hogy a fenn említett folyóiratok nagy része nagyon hézagos még, mert nem minden társulat küldötte meg kiadványainak egész sorozatát — habár ilyenek is szép számmal voltak —; de ha ismeretesek a hiányok, nem nehéz módot találni, hogy idővel a fontosabb társulatok kiadványainak hézagai, vagy az illető társulat megkeresése folytán, vagy antiquariusi úton kipuhatoltassanak. Az első módon magam fogom a szükséges lépéseket megtenni, az utóbbi a könyvtárnok dolga lesz.

A csereviszonyos társulatokon kívül közlöm még néhány társulati folyóiratnak jegyzékét, függelékben, melyekre az erd. Múzeum-egyleti könyvtár czédula catalogjának átlapozgatása alatt rábakkantam, a melyek megszakadt fonala arra vall, hogy eleintén ezen társulatokkal is meg lett kötve, de aztán fölhagyva a csereviszony. Ezeknek is el lehetne küldeni az Értesítő újabb Revue-vel ellátott folyamait.

Az előadott tapasztalatokra tekintettel, befejezésül bátorkodom következő indítványt terjeszteni a t. közgyűlés elé:

„A közgyűlésből kéressék föl az erdélyi Muz.-egylet tek. igazgató-választmányára, hogy: először méltóztatnék elrendelni, miszerint az erdélyi Muz.-egylet könyvtárában meglevő és az abba járó orvos- és természettudományi társulati kiadványok és folyóiratok jegyzéke minél előbb állíttassék össze, hogy ezen jegyzék értesítőnkben is kinyomatván, így az orvos-természettudományi szakosztály összes tagjainak tudomására jusson, mely társulati kiadványok és szak-folyóiratok kaphatók az erd. Muz. könyvtárában; mert a míg ilyen szak-folyóirati jegyzékünk nem lesz, hiába gyűjtjük a legértékesebb kiadványokat, azok a könyvtárban eltemetve lesznek és ránk nézve holt kincset képviselnek.

Másodszor méltóztatassék a könyvtárost arra útasítani, hogy a fontosabb

társulatok könyvtárban meglevő kiadványainak lézagait a körülményekhez képest kipótolni igyekeztek.

Jelentésem tudomásul vételét és indítványom elfogadását kérve, maradtam az erdélyi Muz.-egylet orv.-természettudományi szakosztályi közgyűlésnek Kolozsvár, 1889. febr. 3-án

Alázatos szolgálója:

Dr. Koch Antal,

mint a szakosztály választm.-nak és csereviszony eszközésével megbízott tagja.

5. Új tagul ajánlja Dr. Genersich Antal ur Jancsik Imre tnrsegéd és Kain József egyetemi gyakornokot. Egyhangulag megválasztattak.

6. Ezek után fölszólítja a közgyűlést, hogy orvosi és természettudományi alszakok szerint csoportosulva adják be szavazatukat az illető szakosztályi al-elnökre, jegyzőre és 3 választmányi tagra.

Az orvosi alszak szavazatainak beszédésére Dr. Benel János, Bendess Jenő és Rudas Gerő, — a természettudományira: Szenkovich Márton, Dr. Benkő Gábor, Dr. Nyiredi Géza, — az orvosi karnál: Dr. Benel János, — a természettudományi szaknál Szenkovich Márton elnöklete alatt — kéretnek föl.

A szavazatok beszédetvén s összeszámtatván, Dr. Benel János jelenti, miszerint az orvosi szak részéről a szakelnökre 7 szavazat adatott be, 6 Dr. Genersich Antal tnr-ra, 1 Dr. Géber Ede tnr-ra; a szakjegyzőre szintén 7, 6 Dr. Benel János magtnr-ra, 1 Dr. Farkas Géza urra. Választmányi tagokul Dr. Maizner János tnr. részére 6, Dr. Purjesz Zsigmond tnr részére 7, Dr. Klug Nándor tanár részére 5 és Dr. Bókay Árpád tnr részére 3.

Szakelnökül megválasztatott tehát: Dr. Genersich Antal tnr 6,
Szakjegyzőül „ Dr. Benel János 6.

Választmányi tagok: Dr. Maizner János 6,
Dr. Purjesz Zsigmond 7,
Dr. Klug Nándor 5 szavazattal.

A természettudományi alszak részéről Szenkovich Márton ur jelenti, miszerint a szakelnökre 16 szavazat adatott be. 14 Dr. Abt Antal tnr-ra, 1 Farkas Gyula tnr-ra, 1 Dr. Fabinyi Rudolf tnr-ra; a szakjegyzőre szintén 16 szavazat, 14 Primics György tnr-re, 1 Pfeiffer Péter tnrsegédre, 1 Koch Ferencz tnrsegédre, Választmányi tagokul: Fabinyi Rudolf 14, Farkas Gyula 9, Parádi Kálmán 14, Abt Antal 1, Vályi Gyula 1, Entz Géza 2, Koch Ferencz 6, Benkő Gábor 1.

Ezek után elnök jelenti, hogy szakelnöknek megválasztatott:

Dr. Abt Antal tnr. 14,
Szakjegyzőnek: Dr. Primics György 14,
Választm. tagokul: Dr. Fabinyi Rudolf tnr. 14,
Parádi Kálmán 14,
Farkas Gyula tnr 9 szavazattal.

Ezzel a közgyűlés befejeztetett.

Dr. Koch Antal,
szakoszt. elnök.

Szenkovich Márton,

mint jegyzőkönyvi hitelesítő.

Dr. Belky János,
szakoszt. titkár.

Dr. Maizner János,